

ERDÉLY NÉPEI.

AZ »ERDÉLY« NÉPRAJZI MELLÉKLETE.

AZ E. K. E. NÉPRAJZI OSZTÁLYÁNAK ÉRTESITŐJE.

1902.

V. ÉVFOLYAM. 1. SZÁM.

Csángóország.

Irta: **Rubinyi Mózes.**

I.

Megint kint jártam az őszön közöttük. Húzott hozzájuk a lelkem, a szívem. Nyelvüknek fontos és érdekes sajátosságai s szívöknek magyarán becsületes vonzalma egyaránt.

Végigmentem megint a falvaikon; elvegyültem külön kis világukba, a melyiknek legfőbb jellemvonása a sóhaj, a melankólia. Hétszáz év küzdelmei, szenvedései kötik őket a Szereth és a Moldva partjaihoz, s egész életük, teljes multjuk a magyar fajhoz. Az az életüknek lassan ölt tragikumát, hogy sohasem lesz belőlük igazi oláh, s hogy a mi faji nemtörődömségünk miatt magyarságukat sem tudják megőrizni már sokáig. Magyarok az oláh szemében, oláhok a magyar szemében.

Megtelt hát a szívem is, a lelkem is e kedvesen szomorú emiékekkel. Ruhájukat, külső életüket könnyen el tudom képzelteni azokkal a fényképekkel, a melyeket ott gyűjtöttem közöttük, s beszédjüket azokkal, a kiket a nemzeti nyelv viszontagságai, fejlődése és egy-egy ilyen tanuságos kialakulása, szóval a nyelv története egy egész életen át érdekel; meg tudom-e majd rajzolni elég híven azt, a mihez nincs köze a tudománynak, a minek reflexe állandóan ott rezeg szerető, vonzódo szíveinkben, s a mi kicsi, de meleg lángjával több fényt szór emberek világára, mint egy könyvtár tudománya....?

*

Megírtam már tavaly, hogy a kántorok a csángó falvak magyarságának legfőbb, legfontosabb úrei. Az Úr dicsérete magyarul hangzik még jórészt egész Csángóországban. S a vasárnapi istentisztelet emlékeztető czért a magyarságra is.

A kántorok közönséges parasztemberek. A hogy e képek is mutatják, ruhájukban sem különböznek csángó társaiktól. Egy kis iskolát tanulnak valamelyik moldvai kántoriskolában, megvergetik az orgonát és megtanulják, hogy hogyan szorítsanak ki összeszorított torkukból erős, recsegő hangot, s megvan a kántor.

„Gyák“ uraimék tehetős emberek mind. A keresztelő, a lakodalom s a halál, életünknek ez a három legfontosabb jelenete, nem merítik ki egész napjaikat.

Ráérnek a föld művelésére is. Így hát vagyonukban is, lelkükben is a falu első emberei ők.

Mert csak tán nem méltóztatnak arra gondolni, hogy az a két idegen ember a faluban: az oláh jegyző s az olasz pap számít valamit. No persze, olyan tökkel ütött a csángó!

Az oláh jegyző nem számít, mert oláh, s tudva levő dolog, hogy az isten az oláhokat nem éppen nevének nevezhető dologból teremtette; s az olasz papokat már évszázadokkal ezelőtt megtanulta gyűlölni a moldvai magyarság. S ebből a gyűlöletből csak akkor fognak kitanulni, a mikor nem lesz olasz, idegen pap a moldvai magyar parochiakon....

II.

Uram irgalmass....

Nagy ünnep van most itt, a Szereth mentén, Bákón alul. Pestimánt vesznek az asszonyok, ledobván a vastag katrinczát, s a lányok szerelmők összes emlékeit: minden gyöngysorukat, para-lánczukat a nyakukba fűzik. Pávatollakból való koronát vesznek a fejükre, magassarkú bőrczipőt huznak, kifényesített, sárgaréz patkóval.

S mikor hat falú népe gyűlik egybe az Isten tiszteletére, akkor a férfiaknak is áldozni kell a forma oltárára. Kerek ránczot vet vékony lábszárunkon a fehér gatyra, s majd térdig ér vakítóan tiszta ingük. Tán tovább is érne, ha nem kötné le az oláhos bőrv....

Megeléknkül a Szerethnek máskoron olyan csendes völgye. Mindenfelől szekerek haladnak az országútján, egy-egy vert falu csángó háznak lakosságával.

Mind a dzsoszéni hegy felé tart. No ugyan nagy tisztessége van most ennek a hegynek!

Először is nem is hegy ez a dzsoszéni hegy. Még a halmok közt se nagyon hetvenkedhetik. Hát idetart az a hat falu?

Van a dzsoszéni hegyen egy kis ütött-kopott fatemplom. Máskor nagy ritkán ha belegyül ötven ember, ma százak tartanak feléje, egyet-egyét kurjantva.

Mert odalent víg világ van. A keresztútaknál akad egy-egy csapravert hordó, s a moldvai bor nem tokaji bor. Csak megpirítja egy kicsit az orczát, feledteti egy perczre az olasz papokat, és csendes, mosolygós kedvet ad.

....Összeverődvén, a tisztelendő páterek vezetése alatt megindul a búcsú. Inognak a gyenge rudakon a dzsoszéni szentképek, s a Szerethnek máskoron csendes völgye bús dallammal telik meg.

Lassan mennnek, lassan fordulnak, mint ama dal akkordjai, a mely ajkukat vontatottan hagyja el. Ar-

czuk piros az iménti kedvtől, a moldvai nap éle sugarától, de é kedven, mint keresztbe vetett fekete vonal halad a megható bánat, s a férfiak recsegő bari-tonjába belesír az asszonyok szopránja :

Uram irgalmazz nekünk!

Uram kegyelmezz nekünk!

Pedig hiszen az Úr irgalmas volt hozzájuk, még a szerencsétlenségükben is. Megáldotta őket vagyonnal, s a kit evvel nem, hát még nagyobb kincsesel : szor-galommal, munkaszeretettel. De ez csak félboldogság, mert szívet tépő dilemma kíséri mindegyre. Idekint van kenyerük, s nincsen hazájuk, odahaza volna hazájuk, de nem volna kenyerük. . . .

*

Idefent, a dzsoszéni kis fatemplomban beszél va-lami idegen ember. Isten tudja, mit beszél, hogy be-szél. Talán oláhul, talán taljánul, talán mind a két módon. Pap, hiszen reverenda van rajta. Vagy egy félóraig tart ez, s ez az istenáldotta csángó nép ott áll, térdepel, hallgatja hajadon fővel, ájtatos lélekkel.

S nem is gyűlölik ezt az embert. Vezérüknek jött el egy más világból, holott szive nem érettük do-bog, hanem másokért és magáért. Ugyanaz a Róma küldötte, a melyik már olyan okosan s olyan régen kimondta, hogy a hit a legerősebben a nemzeti nyelv kultuszának alapján állhat meg, nélküle meginog, el is vész, hogy a magyar embernek magyar, vagy legalább magyarul beszélő pap kell. És küld ide a magyarok-nak — olasz misszionáriusokat.

Rómának az a tévedése már évszázados. A jassy-i püspök szétszórt nyájában van csángó, német, lengyel, meg a jó isten tudja miféle, csak az olaszt kell gyer-tyával keresni köztük. S micsoda történeti, faji kap-

csolat van a moldvai katolikusok s olasz misszioná-riusaik között?

A jassy-i püspök *francia*, a parókiák legjobbjai olasz kézen, lehet-e ezt a bűnös igazságtalanságot egyébbel megmagyarázni, mint ama rossz politikával,

A barscikaki kántor és családja.

a melylyel a román kormány teljesen el akarja oláho-sítani jórészt már eloláhosodott csángóinkat, s a melynek sok-sok szolgálatot tehetnek az olasz misszionáriusok?

Álljunk meg, mert csunya politikai képek követ-keznének, elveszne lelkünk idealizmusa, s tekintetünk elterelődne attól a gyönyörű képtől, a mely éppen most alakul a dzsoszéni templom udvarán.

Zárca.

A tündér királyné.

(Székely mese.)

Irta : Ősz János.

Egyszer volt, hol nem volt, hallák-é, volt valahol ezen a világon egy király. Annak a királynak olyan ter-mészete volt, hogy egyik szemével örökké kaczagott, a másikkal mindétig csak sirt. Volt annak a király-nak három szép szál fia. Azt mondja a kisebbik a nagyob-biknak :

— Tudod-e mit bátya, menj elbé a felséges apánk-urunkhoz, s kérdezd meg tőle: midolog az, hogy az egyik szeme mindétig sir, a más pedig örökkétig nevet?

Na, jó! elbé a királyfi helyből, s kérdezi is az apja-urától. Aj, megharagszik a király, mer éppen erőt rossz ked-vében is volt, de úgy hajít egy óntányért a fia után, hogy ha megéri, tudom istenem tüstént halálfia; áldott szerencsé-re, hogy kiszökhete előle a király urfi.

Kérdezik a testvérei :

— Mit mondott apánk ?

— Menjetek bé ti is, s mindjárt megtudjátok, mondja a király urfi! Hát jó, másnap reggel bémegy a középső; koppant az ajtón, s a szabadra illedelmes köszönéssel bé-

nyit, s elis elmondja helyből, hogy ő es, s e kérdéssel bu-sitná az éd'sapja urát.

Ha el csak annyi is leve, me'kapott a király egy kés-villát aharrol, s úgy sujtá a fia után, hogy mé' háborgatja őt, hogy csak alig szökhete férre előlle, hogy ne legyen ha-lálfia. Elszalad a közbelső fiú is. Kérdi a kisebbik :

— Hát mit mondott éd'sapánk urunk ?

— Hát menj csak bé, s kérdezd, majd megtudod ma-gad is, — elkezdí ez.

Jólvan, harmadik reggel a kicsi király urfi is bémegy, s ő is kérdi : m'ért sir mindig az egyik szeme, a másik meg örökkétig nevet?

Hej uram, teremtöm! kapja a király kargyát, de úgy hajítja a kicsi urfi után, hogyha éri, tudom nem két fel-többet. Hanem a kicsi királyfi bezzeg, hogy egyet se szala-dott ki, mind a bátyyai, hanem vette a kardot, s visszaadá az éd'apjának, hogy : — na hát itt van, s ha megakar ölni kied, én is itt vagyok! Azt mondja a király :

— Na te legkisebb fiam, belöled még lesz ember vala-ha, hát megmondom mér' kaczag az egyik szemem, s mér' sir a másik. Azért kaczag egyik, hogy olyan szép derék há-rom szál fiam van. Azér' sir a másik, mert van a királyi kertben egy arany „vaczkorfa“, minden áldott délutánra ki-virágzik, s arany „vaczkort“ terem, hanem annak hasznát még egyszer se vehettük ezen a világon, mert valami csudalélek minden áldott éjen elviszi a termését, s unom erőt, hogy ez a szép három szál dali fiam nem tudja megőrizni. Jólvan, megy a királyfi a bátyjaihoz, s mondja, hogy hogy, s mint.

Fiúk, leányok egy nagy körbe fogózkodnak össze. A kör közepén vagy két szál cigány szolgáltatja a talp alá valót. Oláh a nóta, oláh a táncz, oláh az

Déli csángó.

egész kép. Mozog a tánczkarika, ki behorpad, s a fiúk berogyott térdel dobogtatják maguk alatt a moldvai földet.

Szerencsétlen egy föld ez. Történetének minden évszázada tele van országalakulással, talán vértelen

évtizedei sem voltak. A népvándorlástól a legutolsó oláh-orsz harczokig, hány meg hány fejedelem bukott le trónjáról a Szereth partjain!

Nemzetek temetője ez a hely, a hol mostan haldoklik egy kis véreitől elszakadt népcsoport. Egy része itt mulat most előttem, talán egy sincs köztük, a melyeknek szomorúság volna a lelkében és én mégis csüggedten ülök le a templom küszöbére.

Mert ezekbe a kedves, víg hangokba belevegyül egy-egy idegen, diszharmonizáló hang. A kántor lakásán mulatnak a tisztelendő páterek, s talján beszédük-ből ki-kiszáll egy-egy boros kiáltás....

De egyszerre körülnézek a tájon. Hol vagyok? Hol vannak ők?

S víg multságuk olyan szomorúnak tünik fel előttem, mintha temetés volna ez a búcsú, mintha fájdalmukban vonaglanának az emberek, s mintha nem is tánczólnának mostan, hanem még mindig ott haladnának szent képeikkel a hegyoldalon, bűnbánóan, mint a haldoklaskor és megtört hangon esdekelnék utolsó perceikben az isteni irgalmat.

*

Esteledik a Szereth völgyében. A parasztszekerek megint megtelnek gazdáikkal s az oláh lovacskák megint felverik az út porát.

Haza felé tartanak a tisztelendő páterek is. Fénylik a szemök és nagyon barátságos mosolylyal társalognak kocsisaikkal.

Az est homályában még látszik a völgy, a mint középtűt átszeli a Szereth ezüst csikja, sőt még a szélen is teketéllenek a forrófalvi és dzsoszéni halmok. A csángó szekerekről dal foszlányait hozza felénk a hűvöske esti szellő

— Ejha — mondja rá a legnagyobbik — majd megörzöm én azt a vaczkort tudom istenem, ha csak annyi a baj! Elévelt két rend játszókártyát, két szál viasz-gyertyát, s a val ki a ker'be, ült egy asztalhoz, s ahajt kártyázni kedvett, egyedes egy lekére. Hanem ugy 11 órakor, fél 12-re olyan szellő kerekedik valamerről, hogy a királyfi csak ugy leszédült a székről né, mint egy halott, s a val e megvan. Akkor három tündér neki a fának, s egy miczcentés alatt volt s nincs vaczkor a fán, azt mind egy béfaló falásig elvívék.

Más éjjelre kerülve a közbelső fiú állott örködni, hanem neki se lelete istenes tett lelke azt a vaczkort megörizni. Jólván nó! következett harmadik éjjelre a legkisebb királyfi; vitt magával egy fél játszókártyát, úgy játszogatott vete ön maga-magának. De hát 11-kor, fél 12-re esmét felkerekedik az a csudálatos álm-szellő s álmosodni kezd a kicsid urfi. Ha igen, hát egyet se vette tréfára a dolgot, elékapta a fél játszókártyát, s olyan uristenetes ügyesen elkezdett hadakozni avval, hogy az álm-szellőt mind elháringatta magától s ebren marada. Egyszer jön a három tündérléány olyan, hogy mint három hajnalesillag. Hej, hogy ragadá derékon hallák-é három közül az egyiket, azt a legeslegszobbiket; a másckettő nagy csivogva elfuta.

A tündérléány megrökönyöde ezen ahajt egy kicsinyég, hanem akkor mit gondolt mit nem, csak a nyakába borula a kicsid urfinak, átölelte két gyenge karjával, nagyokat csupantott az orcájára, s azt mondja rá, ha te is ugy mint én, te az enyém, s én a tiéd, ásó, kapa s a nagy harang siró szava válasszon el minket, te szépséges királyfi. Hát bezzeg,

hogy a királyfi se akarta másképp, s ahajt örökös húséget esküvének egymásnak.

Hát csak annyi értsék, hogy addig kedveskették, incselgették ketten édesegymást, a mig olyan mélységesen elalvának rēja, hogy már a királyné is reggeli sétára mozdula, s ők még mindig aludtak. Meglátja a királyné a szépséges aranyhajú tündér leányt, s mit gondolt mit nem, kihuz a hajából egy tincset magának. Hát lelkem teremtette akkora csendülés-pendülés lett erre, hogy még a a királyi palota ablakai is kifordultak a sarkukból. Felpattan rá a tündér leány, s egy miczcentés alatt volt, nincs többet sehó a világon. Eröst megbúsulja magát a királyfi, hogy az ő tündérléány se olyan földetlenül ott hagyta őt, s azt mondja a királynénak:

— Na felséges éd'sanyám-asszony, ha eljesztette föllem az én szépséges mátkámat, nem is lát meg engem tudja meg az isten, a mig vele nem, mert nekem mán túl nálla nélkül nem élet az élet, addig megyek, a mig vagy feltalálom valahol a világ alatt, vagy ott halok meg. Aval feltarinyált abból a helyből, s úgy elvederedett heted-hét ország a kinél tovább nem lehetett, s ért egy kövi malomhoz. Talál abba a malomban egy akkora peczemnyi molnárt, mind ehejt a hüvejk ujam, — né. Azt mondja neki:

— Hát ugyan te tetemnyi hüvej molnár, kinek szoktál örölni te itt?

— Hát én osztán, — elkezdí a molnár — tündérországának!

Majd elmulik ez is. A szekerek beérnek a falvakba, s a Szereth völgyében átvette uralmát az esti nyugalom.

A klézsei kántor és családja.

Nagy a csend, s csak néha csobban meg a Szereth vize. Tán omladék hullott bele, avagy lehet, azt akarja jelképezni ez a könyekből alakult folyóvíz, hogy nemsokára megint szomorú epizód lesz a fajok életében. Temetés lesz, faji temetés.

III

Páter János

..Akkoriban valami talján páter lakott Forrófalván. Nem szerették, már hogy is szerették volna, mikor talján volt. Szedte a parákat a néptől, és még csak magyarul se tudta dicsérni az Urat. Vén is volt a lelkeskedés, s az a mese járta, hogy ifju korában megmegcsipte a szép csángó lányok naptól barnult orczá-

— Há' osztán te hüvely-molnár hol, merre az útja, s hogy lehetne oda ép kéz-láb bejutni?

— Jaj felséges királyfi, — mondja a molnár — egy életem egy halálom, be nem mehet oda földön járt ember, mert a tündérország egy kerckedes kereken meredek üveg hegyen van, s napom istenibe nem hallottam még, hogy valaki ott járt volna.

Há' osztán a lisztet, hogy szállítják fel.

— Három nagy griff-madár úgy szállítja fel az ájeren keresztül, felelé a molnár.

— Tudod-é te hüvely-molnár, megfizettek arannyal, ezüsttel, csak tégy engem egyik zsákba, hogy juthassak én is a tündér országba, mert ott vár az én tündér mátkám s nekem nállanélkül úgy se élet ez az élet.

Jólvan! hát a molnár becsongojgatja az egyik liszt-zsákba.

Elis elvitték a madarak úgy feleútig forma, hanem akkor azt mondja az egyik:

— Hallátok-é, idegen büzt érzek. Leteszik a zsákot a magas ájerbe, s kereskedni kezdenek benne. Ha igen, meg is kapák a szegény királyfit, s ha meg, le is lökték úgy a magas ájerből, hogy szereden-szézjél kuppant a földön. Megy oda a hüvej-molnár egy seprűvel, összesepri a királyfi minden csontja-bontját, a helyére illegeti, egy üvegből kenni kezdi, s hát a királyfi még százsorta külömbül, mind addig, életre támadt. Na! csak annyi, belátta, hogy itt nem boldogul, hát tovább indult abból a helyből egy szerencsére; de úgy elvederedett, mentől tovább nem lehetett, s meglát ak-

ját. Valami kántor-gyerek sokát forgolódt körülötte, nagyon is szerette a tisztelendő atyabága, sőt mondják, hogy a halálos ágyán magához kívánta...

Dehát Petrás uram csak elvitte huzzá ujszülött fiát, s Jánosnak keresztelte a talján. S mert derék és ájtatos ember volt, elhatározta, hogy *gyák*-ot *csán* (diákot nevel) a fiából.

Tetősen megteljesítette az öreg Petrás vágyait az Úr. — A gyerek olyan jól tanult, hogy nem állott meg a deákságnál. Ám egy kis szomorúsága is fakadt ebből a nagy örömeből az öreg Petrásnak. Elvitték a fiát Rómába, s a falun szerteterjedt a hír, hogy a Petrás uram gyereket elrabolták a taljánok, talján pap lesz belőle. És titokban, a mikor a téli fönökákon szóba jött a szép sorsra vergődött csángó fiú, könnyes szemmel bár, de azt kívánták az öregek hogy inkább, mintsem hogy taljánul, sose térjen vissza Rómából a Petrásék büszkesége.

Visszatért a szép, öles természetű, ifju pap. Megtanult latinul, kitanulta a papságot, s mert Rómából csángó földre, Nagymagyarországon keresztül viszen az út, — mindenki tudja, csak Róma nem — mikor János páter hazakerült, szívében olthatatlanul ott lobogott a veleszületett, de magyar földön csak megerősödött, magyar faji érzés.

Hej, micsoda jelenet volt az, mikor a forrófalvi kopott templomban először lépett a szószékre az ifju lelkész, s tiszta magyar szavaival, gondolataival megrikatta ezt a kérges tenyerű, nagyon sokat szenvedett magyar népet. Hát nem lett belőle talján, hogy az Isten áldja meg az életét...!

Meg is áldotta, csak éppen hogy a végéről felejtette el az irgalmat.

Akkoriban is talján pap volt Forrófalván, bojtár-

kor egy házat. Bémegy abba kipihenni magát, s elmondja ahajt, hogy ő mi járatbali, s hová igyekeznek.

Azt mondja a ház gazdája:

— Annál könnyebb sincsen felséges királyfi; ott van az a hegy, azon egy „té-tócsa“, oda szokott a tündér királyné feredni járni, a 12 farajjával minden déli 12 óraker; a hegyre pediglen könnyű feljutni. Hanem volt a háznál egy vastag — búksi vasfüttő-leány, félre huzza ez a leány az anynyát, s azt mondja, hogy ő úgy megszerette azt a szépséges királyfit, hogy ha egymásé nem lehetnek, ő, vagy a Küküllőbe, vagy az Operenciás tengerbe öli magát, de ő nállanélkül egy napot se élhet, tudja meg a jó isten is.

Mert az asszonynek is erőt megtetszett a dali fiú, hát megvesztegeti a király szolgáját, hogy mikor a hegyre mennek, s délfelére járna az idő, azt a boszorkánytót, a melyiket ő ad neki, szurja visszájára a királyfi farakkjába, s csak akkor vegye ki, ha a tündér királyné eltávozott a farajjaival.

Jólvan, másnapra viradta kimentek a hegyre „henem“ azért mégse találkozott a szegény királyfi a tündér leánnyal, mert a mikor délre járt az idő, oda osonkodott a rossz máju szolgál, belészúrá a tót a királyfi farakkjába visszájára, s az úgy elaludt abból a helyből tőlle, mintha csak a vérét vették volna. Megérkezik a tündér-királyné, s hát éppen maga vala a királyfi jegyese. Meg is ismeré helyből az alvó királyfit, s ha meg művelt is dolgot olyant, hogy egy kősziv is megszánta volna, mert még most is halálosan szerette; ölbete vette, tincselgette, csókolgatta, kedveskedte, vagy jajszóval költögette, de csak annyi, hogy icő ráteltével ott kellett

kodott hát egypár évig Petrás János valamelyik moldvai paróchián. S amikor meghalt a tiszta magyar Klézse idegen papja, ugyan kire gondolt akkor másra az egész szerethmentí magyarság, mint a derék csángó papra.

Több mint három évtizedig volt pap Klézsén páter Petrás, vagy ahogy a nép nevezte az ő selypítő nyelvjárási szokásával: *Páter János*. Kedvelt pap, és derék magyar ember volt mindenha Magyarul prédikált abban az istállónak, vagy raktárnak nevezhető templomban, melynek képét megláthatják szives olvasóim, s a klézsei paróchia könyvtárában nem egy prédikációját találtam meg kéziratban, amelyek mind egy költőlelkű magyar papnak lobogó faji érzéstől áthatott vallomásai. Magyar pap volt, s csak másodsorban tudós teológos.

Évenként eljárt hozzánk is. Akadémiánkkal mindig összeköttesben volt és Döbrentey Gábor többek közt nyelvemlékeink régebbi akadémiai kiadásának nagy kötetét is megküldötte neki. Érdekes, hogy ama *kötet*, amelyikben Tamás és Bálint bibliafordítása van közzétéve, különös figyelmébe ajánlotta a klézsei papnak Döbrentey. Az a biblia oláh földön, Tatrosban készült el, s Döbrenteyben az a sejtelen élhetett, hogy talán ama bibliafordítás nyelvi sajátosságai megtalálhatók a moldvai magyar nyelvben.

Petrás nem volt született író, de izzó faji lelkesedése neki is kezébe adta a tollat. A moldvai magyar telepekről hasznos kis könyvecskét írt, feleletül ama nyelvészeti, politikai és etnografiai kérdésekre, amelyeket Döbrentey állított össze....

A Magyar Nyelvőr régebbi kötetében gyakran találkozunk a kutató apró dalocskákkal, balladaszerű költői elbeszélésekkel, a melyek alá írói álnév: *Rok on-*

földi van jegyezve. E kis dalok a mi Petrásunk életének emlékeihez tartoznak, mert Rokonföldi nem más, mint Petrás János, a klézsei pap, a kit a népdalgyűjtésre egy hozáméltó nagy emberünk tanított meg.

A klézsei templom.

Szarvas Gábor volt e téren tanítója. Nyelvésztünk e hatalmas alakja az 1873. év őszén bejárta a déli csángó telepeket, s ez útjában kötött bensőbb ismeretséget a klézsei magyar pappal. A nevét nem tehettem ki, mert az oláhok sohasem szerették Petrást, s mert ez etnografiai tényekről nagy politikai bűnököt tudtak volna kisütni keleti szomszédaink.

Magyarságát mindig nyíltan vallotta is. Akkor volt boldog, ha ideát járt, magyarok közt, vagy ha a sors magyar embert vetett a klézsei kicsiny paróchiára.

Összehasonlító nyelvésztünk egyik igen derék

hagyni. Akkor osztán a szolgál a tőt kihuzta a farakkjából a királyfinak, s úgy eszenkede fel. Tapogatja magát, s érzi, hogy ő vizes; kérdi a szolgától:

— Mi dolog ez hallád?

— Semmi egyéb -- elkezdí a szolgál, — hanem csak a tündérkirályné könynye!

Jólvan! hazamentek östére abból a helyből, hanem a szegény királyfi, hogy búsul, a se fele tréfa, úgy kelt fel a nagy lefeküdt a nagy búbanatában.

Másnap is kimentek, akkor is csak akkurát úgy járt. Harmadik nap is elattata a rosszmájú szolgál. Hanem azért, hogy hogy nem történék, észbe kap a tündér királyné, kihuzza a királyfi kardját, s azt írja rá:

— „Édes kis királyfi, úgy vigyázz magadra, Boszorkánytút dugnak hátul a farakkodba; Mi itt találkozni nem tudnak már soha, Inasod főhibás, cresszed útjára.“

A mikor felébred a királyfi, elolvassa az írást, s ha el ő is egészi be észbe kapattol, s a tenger nagy bánatában útjára ereszté szolgát, gazdát, dazd'asszonyt, de még a leányt is, — mind sazsarába aprítá egy szen' perczre. Aval ismét csak világgá indul nagy búval, bánattal, de úgy elment a nap alatt, hogy isten-világ meddig, s találkozott akkor három ördög-fiókával, a kik erőst osztokodtak egy csepök, egy ostor, s egy palást felett, hogy melyiké legyen. Mondja a királyfi:

— Ugyan hallád minek veszekedtek olyan lelketekből a felett a három ribi-rongy tárgy felett?

— Hm — mondják az ördögök — ha tudná kied, ki-

ed is veszekednék, mert ezekben olyan erő-hatalom van, hogy akárki, ha magára szedi, s rámondja, hogy: hipp-hopp, ott legyek a hol akarok, helyből ott leszen.

Na, mondja a királyfi: menjetek fel arra a hegyre, s a melyik onnan hamarabb ideér, azé legyen a három tárgy. Tetszett az ördögfióknak az ítélet, hát kapva-kaptak rajta. Hanem a királyfi egyet se várogatta vissza őket, magára ránta a tárgyakat, megsuhintá az ostort, elmondta a mondokáját, s egy miczcentés alatt a tündér királynénál vala.

Hej édes szentem, most légy velem, de megdobbant a szegény királyfi, mikor látta, hogy az ő jegyese ágyban fekvő halálos beteg. Egy szent miczre a mátkájára borult, s addig-addig költögette, síratgatta, kedveskedte, a mig hát egyszer felnyitja a tündér mátkája a szemét reá. Ha fel, megismerte helyből a királyfit, hanem akkor osztán abb' a minutomba jobban is leve, egymás nyakába estek, s csaptak olyan örvendezést, hogy má' csak megjárt. Akkor osztán esküvőre kerekedtek „pó'gár-házasságra léptek, s csaptak olyan „nanát“, (lakodalom) hogy hét országra hire szólott. Hét álló hétig egyebet se tettek, ittak, ettek, örvendeztek, s járták uristenesen a csürdöngölőt. Na elég a hézzá hallák-é, hogy egy pár lettek; hemem ez percztől kezdve az öreg királynak se sirt az egyik szeme, de még mind a kettő mindig nevetett.

Ma is élnek, ha meg nem hó'tak.

(Kibéd.)

művelője: Munkácsi Bernát, s a Keleti Akadémia igazgatója: Kunos Ignác ifju korokban jártak e vidéken, ők a megmondható, hogy milyen ember volt Petrás magyarországi vendégeivel szemben.

Nem is lett belőle püspök, de még csak a plébános-ságot sem haladta meg. Maradt mindvégig a legszegényebb moldvai parókia egyszerű lakója.

Élt mint egy becsületes magyar ember; szép és áldásos volt mindvégig élete, csak a vége ne lett volna olyan nagyon szomorú.

Rablógyilkosoknak esett áldozatú. A gyilkosság körülményeit az akkori züllött oláh közbiztonsági vi szonyok között nem lehetett kideríteni. De felesleges is volt. Tudta maga Petrás, hogy ki volt a gyilkosa. Majd két hónapig küszködött sebeivel a roppant erős aggasztán, kinek aczélizmaira ma is emlékezik a csángó világ.

Utolsó gyóntatója, egy moldvai misszionárius előtt határozottan kijelentette, hogy tudja, ki ölte meg. Megmondta, hogy csángó ember volt a gyilkosa — és éppen ezért hallgatta el a nevét. Nem akarta a legelvetemedettebb csángó embert sem oláh büntető kezekbe juttatni.

Titkát magával vitte a klézsei temető kicsiny kápolnájába, a hol örök álmát alussza. A hívek az ő temetei felett tapodnak, ha egy-egy másvilágra szakadt vértüket kíséri utolsó útjára. Emlékkő nem jelzi emléket, csak egy immáron korhadt fakereszt van a falnak támasztva azon a helyen, a hol ő nyugszik. Az van rávésve alig olvasható betűkkel, hogy Páter János nyugszik itten, a ki 30 esztendeig volt az Isten szolgája s mégis rablógyilkosok vették el áldásos életét....

... Jó, hogy onnan, a hová ő költözött el, nem lehet visszajönni. Mert különben egy második, ama rettenetes elsőnél is fájóbb halált halt volna Petrás, ha látja vala, hogy az ő megüresedett helyét — talján pap foglalta el a klézsei magyar paróchián....

IV.

Keüves csángó barátom, jó Martinás Antal, eljutnak-e valaha ezek a sorok a maga kezébe, ezek a képek a maga szívébe vissza, oda, a honnan származnak? Meglátja-e, hogy a maga magyarföldi barátja kitette a „zsrnálba“ azt a „fotográfát“, a melyik nem csupán a *mi* örök barátságunk emléke?

Kedves barátom, Szabófalva legelső embe: e, a ki még bent fog ülni egykoron a bukaresti parlamentben, tudom, lelkének minden hátsó gondolata nélkül való az a barátság, a melylyel maga, az iskolázatlanul okos gazda, örök emléket hagy az én szívemben is.

De egész valómnak van egy állandó ismertetőjele odaát maguknál. Fel van írva a homlokomra, ha közöttük járók, ott hallgatják a beszédemben, lesvelesvén annak mindenegy szavát. S ez az én állandó csángó jelzőm, hogyhát én a „magyarországi gyerek“ vagyok.

Maga is, csángó barátai is egyre érzik ezt, a mikor szívőknek őszinte, becsületes szeretetével elhalmoznak engemet. A magyarságot szeretik bennem, maga, kedves Martinás barátom, s összes csángó társai.

... Amikor eszembe jutnak e kedves csángó emlékeim, mindig elfog a szomorúság.

Fiatal ember vagyok, nem kenyerem a politika, s nem is igen lesz soha! Én megelégszem a sokkalta kevésbé és keservesebben kenyérré való tudományyal.

Magukért, én édes csángó barátaim, alig tehetek többet egy-egy képnek megrajzolásánál, a melynek emléke szívemből fakadt. Hadd lássák, hadd olvassák szerte e házában.

Talán az én, bizony az ügyhöz képest nagyon kis-méretű törekvéseim oda fordítják a politikusok figyelmét a csángó kérdésre, s egy pillantást vetnek majd arra a kis világra odaát, a melyik elfásulva idegen papok és fel-lebbvalók környezetében, fuldokolva az oláh tulkapások tengerében, meg-megtöredező tekintetével: mifelénk néz a Szereth és a Moldva völgyeiből..

Erdélyi határ- és helynevek.

Alsó-Siménfalva.

(Udvarhelymegye. A Nyikó mellett.)

Árpszög-oldala, Albükk, Alma-rétje, Alba, Aranyas kút, Bala-földje, Balgaszó, Bémező, Betlen-pataka, Borba-mezeje, Bozót, Csere-alja, Csere-hát, Csihányszög-alja, Csürös-oldala, Férde, Futás, Gát-főle, Hógyelő-oldala, Jegestenger-kútja, Középláb-oldal, Koronbábükkje, Közös, Likat-teteje, Orotás, Omlás-alja, Pot-hár (erdő) Potyát-alja, Somkerék, Somáj, Sorosrét, Szakadály, Szöncs-pataka, Tartomány-alja, Tóhely, Tóstanórok, Torna, Vadalmás, Vári-oldala.

Pap Domokos.

Busahása

(Maros-Torda megyében, a N. Nyárad mellett.)

Szántók.

Alsó-Pusztá, Alsó-vételő földek, Aranyos oldal, Bakacsoldal alja, Bekeháza, Bjáró, Bokorhát, Bolhás patak, Borzás, Bögözháza, Bögöz-oldal, Bükk, Bükk-alja, Derzsi, Délló, Egerfák-köze, Észak-oldal Fekete-földek, Feljáró-földek, Felső-pusztá, Ferencz-csere, Folyostó, Hosszutanorok, Iszapos, Karéj, Kender-nyilak

A kákovai (Fardan, Forrófalva a másik neve) kántor és családja.

Keresztüljáró, Kert-meg, Kétgátköze, Kijáró, Kövesdomb, Künberke, Malom-eleje, Nagyföld borozdája, Oldaltó, Omlásalja, Péterkútja, Pusztaszöllő, Régi örlopalló, Rózsás, Sárpalló, Szabaderdő alja, Szarkakút, Szállapos, Szilamér, (*Szilamér nevű nemesről*). Ut hossza Vápa.

Legelők, rétek.

Alsó-felső verőfény (l.) Csákány (r.) Csigolyák köze (l.) Ferencz csere (r.) Győfi pusztája (r.), Hosszutanorok, Kender nyilak (r.), Két gát köze (r.) Körtvélyes (r.), Kun berke (r.) Lókötő (r.) Nagy eger (r.) Ör lő út (r.) Pallag (r.) Péter kútja (r.) Rét dereka (r.) Sós rét, Szarka kút (r.) Tamásza (r.)

Erdők.

Bakacsoldal, Eröss, Fiskus-erdő, Köles-mező, Ördögös-bércz, Szalasteteje, Tátorján.

Szentmártoni Kálmán.

Csehétfalva.

(Udvarhelymegye. A Nyikó mellett.)

Aranyász-szere, Akasztófa-alja, Bakonya (erdő) Czinigető, Csikom-alja, Csüppörkés-teteje, Deák-dombja, Dinye-büze, Főtesere, Fenes, Gyertyános-gödre, Jesztőbükk-teteje, Jóalma, Konyha, Nagyavas, Nagykapu, Róláb, Sótoshegy-kútja, Somos, Szalon bércze, Szilos-sórka, Vaczkoros, Üllüteteje (erdő).

Csikfalva.

(Maros-Tordamegyében, a N.-Nyárad mellett.)

Szántók :

Almező, Alsókertmege, Alsómocsár, Berek, Borzik, Borzifar, Bothorgos, Bögözoldal, Csere, Csere-mege, Cseroldal, Dájmán, Délő, Domb, Dülőoldal, Felhágó, Felsőkertmege, Forrás, Gálszeg, Gyertyánoldal, Hegyesalj, Ipacs, Kerekerdő, Kerekrét, Keresztüljáró, Kétpatakköze, Kiekköze, Kiserdő, Kűs Istánd, Lapos, Omláskörnyéke, Orotvány, Szöllőalj, Temetőaljja, Temetőtetőoldal, Tilalmas

Rétek :

Almező, Kaszállás, Kerekerdő, Nagyrét.

Szőlő.

Nagyhegy.

Erdő.

Bögöz.

Szentmártoni Kálmán

Jobbágyfalva

(Maros-Tordamegyében, a N.-Nyárad mellett.)

Szántók

Akasztó-domb, Csere, Felhágó, Hegyes, Hosszuaszó, Izsó, Kurtapatak, Magdolna, Nagyberék, Nagyrét, Orotvány, Sütőszeg, Tekenyős, Tekerőpatak, Vizek köze.

Rétek.

Hosszuaszó, Izsó, Lapos, Nagyberék, Sükösd.

Szőlők,

Bungur, Istánd.

Erdő.

Gyertyán.

Szentmártoni Kálmán

Kobátfalva.

(Udvarhelymegyében, a Nyikó mellett.)

Ágyimagyaró, Béta, Boncza-oldala, Bozlik, Csere-alja, Czinigető (erdő), Deák tövise, Foastó, Gátszög, Gémes, Gyepűszög, Hallgató (erdő), Hájog (szántó), Kapuhágó, Kápolna, Kotormány, Kókosi (kert), Karjas-oldala (szántó), Mesény (szántó), Nagy-ártánya, Pad, Rez (erdő), Székverme.

Pap Domokos.

Mája.

(Maros-Tordamegye, Nyárad melléke.)

Szántók.

Átal, Bakacs-oldal, Baknyuzó, Borsos-kert, Bögöz-oldal, Bökkögy-szege, Bökkögy-oldal, Csortos, Dori, Dori-patak, Fekete, Göncsérálj, Hosszu-hágó, Hosszuhordó, Hosszu-tanorok, Kacsó-kert, Kerek-csere, Kerekföld, Keskeny-oldal, Kéthegy-köze, Középláb, Lapos-csere, Lovász-kápolnája, Macskalyuk, Merőcsere; Mocsár, Nagyrét, Násza, Omlás, Omlás-oldal, Orotvány, Padhát, Ponkod, Rihágó, Ropó-kert, Suvadás, Tekenyős, Temető-mege.

Rétek.

Borozda-hát, Bökkögy-réte, Bökkögy-hágó, Csókrétje, Csortos, Gázsó, Göncsérálj, Hosszu-haraszt, Hosszutanorok, Kacsó-kert, Kerek csere, Kerek-föld, Keskeny-oldal, Omlás-oldal, Padhát, Ponkod.

Szőlők.

Ropó, Ropófő, Telek.

Erdők.

Bökögy-erdő, Hegyesfő-erdő, Ipacs, Kistilalmas-erdő, Kövesdomboldal-erdő, Lögös-szély, Nyiralj-erdő, Ördögöstő-erdeje, Tóbokra. *Szentmártoni Kálmán.*

Maros-Bogát.

(Alsó-Fehérmegyében, a Maros mellett fekszik. Maros-Ludas szomszéd faluja.)

Szántók.

A hágón, Bakk-völgy, Béli-tábla, Dombok-köze, Erdő-tere, Fenes, Fenesi-forduló, Gerendi-völgy, Kuriálisták-táblája, Lapos, Ludasi oldal, Macskási tábla, Szalka berek, Szénás-völgy, Sziget, Szőlő-alja, Szőlő-hegyek, Szőlő-tér, Tul a vízi tér.

Legelők, rétek.

Felső ránták (r.) Gyulai ránta (r.) Közelső ránták (r.) Közlegelő (l.) Ránta (r.) Szalkaberek (l.) Szalkapatak (l.) Szélső ránták (l.)

Szentmártoni Kálmán.

Nyárad-Szent-Márton.

(Maros-Torda megyében, N.-Nyárad mellett fekszik.)

Szántók :

Alsócsere, Avasalj, Berek, Bércz-patak, Bodkip csere, Bogos-csere fara, Conka, Csorgó.... Felső csere, Gyepűszeg, Harasztos, Istánd, Kertmege, Kik csere, Kis malom környéke, Koncsat, Körtvélyes, Kűs hegyalja, Lilamár, Musdaj, Pusztaszöllő, Tall lüget, Tanorok, Temető-alja, Zseberke.

Rétek :

Avasalj, Csorgó..... Harasztos, Kertmege, Kis-hegy, Kűs hegyalja, L..... Pusztaszöllő, Temető-alja, Zseberke.

Szőlők :

Istánd, Körtvélyes.

Erdő :

Gyűrűs erdő.

Szentmártoni Kálmán.

Tarcsafalva.

(Udvarhelymegyében, a Nyikó mellett.)

Aranyosmart, Árnyék, Bökhögy oldala (erdő), Csere oldala, Csereutorok, Csereútalja, Csicsó-sorka, Darázs-kút, Dió-loka, Diós kert, Durzó oldala, Ebédlőmál, Fekete cziher, Gátlás, Gége-útja, Gyékös, Hegedüs-kert, Héjászoj, Játszó-kert, Kalapszöge, Kerék-kert, Kétárok-köze, Kijáró-szénafű, Kűs-somos, Körösztös-útrahágó, Köleshely, Macskás-völgy, Nyír, Papszénafű, Pozsonbércze, Pusztudvar, Réti-kert, Rókalik, Romocsa, Sás, Sásória, Székkert, Sziló-, Szórfű, Tóásóné kertje, Tor-dátfalvi-hágó.

Pap Domokos.

Hibaigazítás.

Mult évi utolsó számunkban a határ- és helyneveknél néhány lényegesebb sajtóhiba a következőleg igazítandó:

Adámos-nál: A 4. bekezdés 3--4 sorában Felső-Szalom köv h. F.-Szalom-köz. A 4. bekezdés 5. sorában völgy helyett *Völcz*. — A 7. bek. 1. sorában Szabó maté kút h. Szabó Máté kút.

Kecset-nél: Gál útja czikere h. Gál útja czihere. Kabarcza, Kátas mező, Likat cseréle helyett Habarcza, Hátas mező és Likat cseréje.

A hegy-erdő h. A „Hegy“-erdő.

Királyfalvánál: Kis-Illangás h. Kis-Hangás. Nagy-Illangás h. Nagy-Hangás

Nyárad-Szt-László-nál: A 29. 1. első hasábján az 5. bekezdés első szava Csejel h. *Csegej*

A 29. oldal 2. hasábján a 2. bekezdés első szava helyesen: Hót-Nyárad.

A 30. old. 2. hasábján a 3. bekezdés első szava helyesen Sónyaló.

Ugyanitt az utolsó bekezdés 8 és 9. sorában Über helyett *Üver* olvasandó.

Sövényfalvánál a 31. lap 1. hasábján az alsó sorban zárjelezett (Velcset) helyett Velcset a helyes.

NÉPRAJZI TARKASÁGOK.

A kakaslövés.

A kakaslövés vagy kakas-ütés ősrégi népszokása volt az erdélyi szászoknak. Nemzedékről-nemzedékre szállott, bár lassanként elhomályosult az emberekben annak oka, értelme és jelentősége. Néprajzi szempontból sem érdektelen az a fejezet, melyben *Werner* Gyula „A besztercei diákok“ című legújabb Básta korabeli regényében erről a népszokásról egy kis korrajz keretében megemlékezik. — Ime a leírás:

A kakas nagy szerepet játszott a szász nép felfogásában. Mikor a kakas harmadszor megszólalt, Péter akkor hagyta el az Üdvözítőt. Vajon mi volt az oka? Tiszta dolog, hogy a kakas kukorékolásból a kísértő sátán szól hozzá. Az vette le a lábáról.

Ha valamelyik szász faluban új hidat csináltak, legelőször fekete kecskét vagy fekete kakast szalajtattak át rajta. Ha az új híd a kecskében és kakasban rejtőző sátánt is megbirja, az állani fog örök időkig.

Hogy a kakaslövést a szászok húsvét vasárnapján rendezték, annak is megvolt a maga értelme. Húsvét a föltámadásnak, a halálon és ördögön aratott győzelemnek napja. Kakast lőni annyi, mint magát az ördögöt diadalmasan földre teríteni.

Minden kakasban a sátán incselkedik. (S minden férfiban, a kit a kakas ábrázol.) Az ördög kakastollat visel a süvegénél, nem bokkrétát. Pogány népek, fekete kakast áldoznak a sátánnak. A pokol tornácának küszöbén kevély fekete kakasok kukorékolnak. Ime, az összefüggés kakas és ördög között megvan mindenképpen...

A besztercei nép ellepte az erdőt. Eljött minden épkézláb ember. Csak az ágyban fekvő betegek s a házörzök maradtak otthon; a vakok, bénák, sánták, az összetöpörödött anyókák s a botra támaszkodó aggyastyánok. Meg az a néhány szál nekibúsult drabant, aki a várost őrizte, hogy a nyitott, ásitozó kapukon valahogy el ne iramodjék. Na meg a toronyőr. Az is otthon maradt, tábori messzélátóival fűrkészve unalmában a környéket, nem tör-e rá éhes farkasok módjára, a kint mulatozó szüzekre és asszony-

népre, valami föld alól kibukkanó hajdú, török vagy német csapat?

Az óvatos magisztrátus különben résen volt. A száz főre menő városi őrség, teljes számban kivonult. Muskétások töltött fegyverrel, lovasok nehéz fölszerelésben őrizték a húsvéti majálist. A kipányvázott lovak vigan ropogtatták az ilatos füvet, a katonák (Stadtreiter-ek) nagy bádog poharakból itták a bort s fogyasztották a megszentelt kalácsot és húsvéti sonkát. A borgói szorosok felől éber lovas őrszemek voltak kiállítva, a kik minden neszre ügyeltek, s a kik belovagoltak a sűrűbe, ha valami megriadt őzbak véggigcsörtetett a lehullott, tavalyi falevélen. Hatszáz lábnyi térségen ki volt rtyva az erdő. A hol valamikor fák voltak, komoly, becsületes bükk, ripacsos cser, fehérhájju nyárfa, karcú, merev tartású fenyő, ott valami piros virágmező nyílott. Mintha valami kardinális terített volna le a földre a lángveres, selyem köpenyegét.

Egyik városi kertésznek támadt az a poétikus gondolata, hogy az irtást beültesse epilobium angustifoliummal. Egy láb magasra nőtt fel ez a kényes, idegen növény, s a széltől védett völgyzúgban jól érezte magát. Ezen az irtáson jelöltek ki helyet a fiatal leányoknak. Hosszú ruhájukat felfogva, térdig járhattak a piros virágban.

Kecskelábu, gyalulatlan asztalok görnyedeztek az étel és ital súlya alatt. Városi polgárok ülték az asztalokat körül, ittak és beszélgettek.

Ünneplő ruhában voltak mindannyian. Fejükön cobolykalap, ruhájukon arany és ezüst sujtás, mentéjükön ezüst gomb, rókamáll bélés; szkófummal himzett öv az elhízott vastag derekukon.

Az asszonyoknál és leányoknál még nagyobb volt a fényűzés. A tanácsurak, tisztviselők és előkelő polgárok feleségei kalapban jártak, vagy drágaköves főkötőben. Szőke hajjukban granátfejú hajtúk, színarany nyilak. Suhogó selyem szoknyájuk tele hintve drága-gyöngygyel, aranyos, ezüstös kivarrással, tele lehelve csipkével; nyúlánk derekukat selyem mider szorongatta. Nyakukon rubin és smaragd ékszer kevélykedett; magassarku, ingerlő bársony topánka volt a lábukon, vagy magyaros, ezüst zsinóros kis

csizma; naptól megaranyozott, dolgos kacsójukon kivarrott selyem kesztyű.

A kisebb iparosok feleségei ugyanúgy öltözködtek, csak olcsóbban. Az ő nyakukon piros korál volt, vagy egyszerű szalag. Mentéjük kék brassói posztóból való, bárány vagy kecske bőrrel bélelve, rókamállal beszegezve; szoknyájuk muszlin; mellükön hollandiai kendő, cipőjük kecskebőr. Kesztyűt nem volt szabad viselniük.

Mégis legérdekesebb az ősrégi parasztöltözet. Hosszu, sarkig érő mente, sötétkék posztóból, fekete báránybőr prémmel, zsinórral kihányva Dionagyású ólom (jobb módúaknál ezüst) gomb fityegett rajta. Sötétszínű, szűk nadrágot viseltek, csizmát, durva szőrkalapot.

A parasztasszonyokon száz ránczu viganó, fehér fejkendő és kézelő. Csipkés a mellvédőjük. Szürke macskaprém van a mentéjükön. A darázskarcsu derekukon tenyérnyi széles bőrv, ezüst csattal.

Egy tisztáson a polgármester és a városi tisztviselők szemeláttára lövöldözött a fiatalság szabadon bocsátott kakasokra.

Nyíllal löttek, nem puskával. Csaknem minden lövés talált. Látszott, hogy a besztercei fiatalságnak a nyílzásban nagy gyakorlata van. Szükségük lehet rá, talán előbb, mint sem gondolnák.

A piros taréju, zománczos, fekete tollu kakasok, nyakukat kevélyen hátraszegezve, állásukhoz és nemükhöz illő méltósággal lépkedtek a homokkal behintett tisztáson. Fejüket félrehajtva, gyanutlanul, minden félelem nélkül nézegették a kíváncsi embertömeget. Egyik-másik bátran elkuikorikolta magát. Némelyik a földet kaparta és szerelmes, rezgő kiabálással hívta tyukjait. De azok nem jöttek elő s nem fognak hívó szavára megjelenni soha... Mert sisteregve repült az ellőtt nyíl, s a kakas, halálra sebezve, megtört szemekkel földre hullott.

Érdekes volna tudni, hogy ma napság ez a népszokás, melyet bárbsága miatt beszűntettek, mennyiben maradt fenn, vagy ha át is alakult, hol és mit őrizett meg a szász nép körében eredetiségéből (?)

Ennélfogva felhívjuk a szász néplakta vidékeken tartózkodó tagtársainkat, hogy észleleteiket közölni szíveskedjenek.